

En strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning

Underlag för Riksantikvarieämbetets
samlade återrapportering av miljömålsarbetet 2007

Innehållsförteckning

1	Slutsatser	3
1.1	Uppdrag och förslag till fortsättning	3
2	Sammanfattning	4
3	Inledning	5
4	Bakgrund	5
4.1	Tidigare uppdrag och redovisningar	6
4.2	Fördjupad utvärdering 2007	7
5	Kulturmiljöövervakning – en tillbakablick	9
5.1	Riksantikvarieämbetets övervakningshistorik i urval	9
6	Samordnad miljöövervakning i Sverige	10
6.1	Miljöövervakning på Naturvårdsverket	10
6.2	Regional miljöövervakning	11
6.3	Sektorsmyndigheternas miljöövervakning	12
7	Den strategiska och långsiktiga kulturmiljöövervakningen - nuläge	13
7.1	Syfte och inriktning för kulturmiljöövervakningen	13
7.2	Mål för kulturmiljöövervakningen	13
7.3	Samordning med befintlig miljöövervakning	14
7.4	Regional kulturmiljöövervakning	14
8	Kulturmiljöövervakningens program och	15
	periodicitet	15
8.2	Program för en strategisk och långsiktig	15
	kulturmiljöövervakning	15
8.3	Återkommande utvärderingar	17
8.4	Fortsatt utveckling av en strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning	17
9	Resurser	18
9.1	Kostnader för nationell kulturmiljöövervakning	18
9.2	Kostnader för regional kulturmiljöövervakning	19
10	Kulturmiljöövervakningens organisatoriska hemvist	19
10.1	Scenario 1 – en renodlad kulturmiljöövervakning för kulturmiljösektorn	20
10.2	Scenario 2 – kulturmiljöövervakning i samverkan med andra myndigheter och befintlig miljöövervakning	21
10.3	Scenario 3 – övervakning av miljöns grundläggande värden	22
10.4	Referensalternativet (0-alternativet)	23
11	Målgrupper, resultatredovisning och kommunikation	23
11.1	Kulturmiljöbokslut	23
12	Viktiga framgångsfaktorer	23
13	Referenser	24

1 Slutsatser

- En strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning är angelägen för att tillhandahålla underlag till miljömålsarbetet.
- En regional kulturmiljöövervakning är ett nödvändigt komplement till den befintliga miljöövervakningen och den planerade kulturmiljöövervakningen på nationell nivå.

1.1 Uppdrag och förslag till fortsättning

Riksantikvarieämbetet lämnar följande förslag till fortsatt utarbetande av en strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning:

- Att såväl nationell som regional kulturmiljöövervakning bedrivs i enlighet med scenario 2 som beskrivs nedan i detta underlag. Detta innebär att kulturmiljöövervakningen sker i samverkan med andra myndigheter och befintlig miljöövervakning.
- Att såväl nationell som regional kulturmiljöövervakningen, från programarbete till löpande verksamhet, finansieras genom statliga anslag.
- Att de metoder och delprogram för kulturmiljöövervakning som Riksantikvarieämbetet arbetat fram med stöd av länen, övriga miljömyndigheter och SLU fortsatt utvecklas och kvalitetssäkras under 2008 för att vara i drift i ordinarie verksamhet med början under 2009.
- Att länsstyrelserna får i uppdrag att upprätta en bristanalys med anledning av behovet av en regional kulturmiljöövervakning samt ge förslag till hur en sådan från och med 2009 bör samordnas med redan existerande och planerad uppföljning av det regionala miljömålsarbetet. I uppdraget bör bland annat resurs- och kompetensbehov beskrivas.

2 Sammanfattning

Det nationella och regionala arbetet med miljö kvalitetsmålen har medfört ökade krav på uppföljning och utvärdering. För att bidra till miljömålsarbetet måste Riksantikvarieämbetet, andra miljömålsmyndigheter och länsstyrelser, samt i förlängningen kommunerna, kunna bedöma om miljön uppnår det tillstånd som definierats.

Det angeläget att få till stånd en väl fungerande kulturmiljöövervakning på såväl nationell som regional nivå. En långsiktig övervakning av kulturmiljön ger underlag för tillförlitliga indikationer och ändamålsenliga prioriteringar så att statens resurser används på ett effektivt och samhällsnyttigt sätt inom miljömålsarbetet och kulturmiljöområdet.

Övervakningen av kulturmiljön och kulturhistoriska värden ingår idag i ytterst begränsad omfattning som en del i annan miljöövervakning på nationell och regional nivå. Det finns inget långsiktigt program i drift för nationell och regional kulturmiljöövervakning och inte heller några särskilda statliga medel för att bedriva en löpande kulturmiljöövervakning.

Riksantikvarieämbetet har av regeringen fått i uppdrag att i samråd med länsstyrelser och andra miljömyndigheter återrapportera utformningen av en långsiktig och strategisk kulturmiljöövervakning. Utvecklingen av miljömålsarbetet mot ett breddat miljöbegrepp, den metodutveckling för kulturmiljöövervakning som genomförts under 2000-talet samt kostnadsberäkningar och konsekvensanalyser gör att det nu finns ett underlag som tydligt beskriver förutsättningarna för att driva en kulturmiljöövervakning - nationellt och regionalt - som är strategisk och långsiktig.

Kulturmiljöövervakningen måste innehålla en fast bas med parametrar som följs långsiktigt, men bör samtidigt ha en inbyggd flexibilitet för att kunna följa samhällets behov. Därför bör en kontinuerlig metodutveckling och programskrivning ske såväl inom som utanför miljömålssystemet. Riksantikvarieämbetet återkommer bland annat i årsredovisningen för 2008 med en beskrivning av den nödvändiga vidareutvecklingen.

Finansieringen och organiseringen är två grundläggande framgångsfaktorer, för att en strategisk och långsiktig övervakning av kulturmiljön överhuvudtaget ska vara möjlig att upprätthålla, som för närvarande är olösta. Riksantikvarieämbetet har i budgetunderlag för åren 2009-2011 framfört att finansieringen bör ske inom ramen för en samlad miljöövervakning. Avseende organiseringen behöver en förbättrad samordning och samverkan mellan Riksantikvarieämbetet, övriga miljömyndigheter och länsstyrelser utvecklas. En utökad samverkan mellan den redan etablerade miljöövervakningen och kulturmiljöövervakningen är av vikt för att bland annat samordna nuvarande och kommande regional övervakning.

3 Inledning

Riksantikvarieämbetet har fått i uppdrag av regeringen att

Inom ramen för arbetet med att nå miljökvalitetsmålen skall Riksantikvarieämbetet i samråd med länsstyrelser och övriga berörda myndigheter utarbeta en långsiktig och strategisk kulturmiljöövervakning som redovisas i återkommande kulturmiljöbokslut.

Uppdraget ska redovisas i samband med myndighetens årsredovisning för år 2007. Myndigheten har dessutom i regleringsbrev för år 2008 fått fortsatt uppdrag att utforma den strategiska och långsiktiga kulturmiljöövervakningen.

Detta underlag redovisar hur långt arbetet med att utarbeta en strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning med syfte att bidra till att såväl de miljöpolitiska som kulturpolitiska målen uppnås har kommit. I underlaget lämnas förslag till delprogram samt kostnader och periodicitet för dessa. Även det fortsatta behovet av att ytterligare utveckling av en kulturmiljöövervakning i enlighet med förslagen till nya och reviderade delmål inom fördjupad utvärdering 2008 framhålls i underlaget. Underlaget visar även på att en rad förutsättningar i fråga om resurser och organisation måste tillgodoses och klargöras för att en kulturmiljöövervakning på nationell och regional nivå ska vara möjlig att bedriva.

4 Bakgrund

Riksantikvarieämbetet är förvaltningsmyndighet för frågor som rör kulturmiljö och kulturarv och har inom miljömålsarbetet ett övergripande ansvar för kulturmiljö och ett särskilt sektorsansvar för miljömålsarbetet avseende den statliga kulturmiljövärden. Viktiga mål för verksamheten inom kulturmiljöområdet är en hållbar utveckling, ett bevarat och försvarat kulturarv, respekt för olika gruppers kulturarv samt allas förståelse för, delaktighet i och ansvarstagande för den egna kulturmiljön.

Riksantikvarieämbetet har i fördjupad utvärdering 2008 uttolkat att det övergripande ansvaret för kulturmiljön innebär att

- fortlöpande övervaka och följa tillståndet för kulturmiljön
- driva indikatorer för att mäta måluppfyllelse i relation till kulturmiljön
- stödja och vägleda länsstyrelserna
- stödja och vägleda miljö- och sektorsmyndigheterna i deras ansvar för kulturmiljön.

2008-03-04

303-03116-2007

Miljökvalitetsmålen preciserar de framtida tillstånd i miljön som eftersträvas. Förhållanden som relaterar till människors hälsa, den biologiska mångfalden, kulturmiljön, naturresurserna och naturen står i centrum. Utsläpp av skadliga ämnen ska bringas ner till nivåer som bestäms av vad människan, kulturminnen och naturen långsiktigt tål. Målen anger också att natur- och kulturlandskap med särskilda miljövärden ska skyddas och bevaras, samtidigt som produktionsförmågan upprätthålls och utvecklas (SOU 2000:52). Miljöpolitiken och miljömålsarbetet bygger på fem grundläggande värden som innebär att

- främja människors hälsa
- värna den biologiska mångfalden och naturmiljön
- ta till vara kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena
- bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga
- trygga en god hushållning med naturresurserna.

Av regeringens proposition 2000/01:130 framgår att de grundläggande värdena är utgångspunkt för miljöarbetet. De ska inte uppfattas som enskilda storheter utan är beroende av och samspelar med varandra. Alla dessa värden bör beaktas så att människornas upplevelse av miljön berikas, förståelsen av dess uppbyggnad fördjupas och förmågan att vårda och använda miljön på ett hållbart sätt utvecklas. Att delmål och förslag till åtgärder och styrmedel utformas med utgångspunkt i tillvaratagandet av kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena medför även att behovet av data kring tillstånd och förändringar i kulturmiljön ökar.

Riksantikvarieämbetet har, i inriktnings- och planeringsdirektiv för 2008-2010, fattat beslut om ett antal riktlinjer för myndighetens verksamhet i fråga om myndighetsarbetet. En av de gällande riktlinjerna för att uppnå detta mål utgår från att en långsiktig kulturmiljöövervakning och miljömålsuppföljning har utvecklats och resultaten används i det löpande kulturmiljöarbetet och publiceras i återkommande kulturmiljöbokslut. En annan är att samverka med andra myndigheter ska utvecklas.

4.1 Tidigare uppdrag och redovisningar

Med anledning av miljömålspropositionen 1997/98:145 fick Riksantikvarieämbetet sedan i uppdrag av regeringen att utreda och lämna förslag till hur en ändamålsenlig kulturmiljöövervakning borde utformas bland annat för att kunna vara ett gott underlag för uppföljningen av de då nya miljökvalitetsmålen. Uppdraget lägesredovisades den 1 mars 1999 och slutredovisades den 1 oktober samma år. Slutredovisningen blev rapporten "Kulturarvet och miljön" som ingår i skriftserien "Miljömålen i Sverige".

2008-03-04

303-03116-2007

Riksantikvarieämbetet bedömde i lägesrapporten att grunden för kulturmiljöövervakningen bestod av två delar; en aktuell omvärldsbevakning och de nationella miljö-kvalitetsmålen. Riksantikvarieämbetet förutsåg också att kulturmiljöövervakningen skulle bedrivas med hjälp av statistik, långsiktiga bevakningsprogram och avgränsade fallstudier och att uppföljningen måste bygga på både kvantitativa och kvalitativa data.

I lägesrapporten konstateras också att Riksantikvarieämbetet tagit del av Naturvårdsverkets förslag till nytt miljöövervakningsprogram och att det för många programområden skulle vara fördelaktigt med en samordning mellan miljöövervakningen och kulturmiljöövervakningen. Samarbetet borde i första hand handla om gemensamt urval, insamling och förmedling av basdata.

Enligt regeringens prop. 2004/05:150 "Svenska miljömål – ett gemensamt uppdrag" borde Riksantikvarieämbetet få i uppdrag att "... i samråd med berörda myndigheter utforma en strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning som redovisas i återkommande "kulturmiljöbokslut". Samordningen mellan natur- och kulturmiljövärden bör utvecklas och fördjupas".

Beslut om detta kom sedan i 2007 års regleringsbrev, där regeringen skriver

Inom ramen för arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen skall Riksantikvarieämbetet i samråd med länsstyrelser och övriga berörda myndigheter utarbeta en långsiktig och strategisk kulturmiljöövervakning som redovisas i återkommande kulturmiljöbokslut.

Redan i den första miljömålspropositionen, "Svenska miljömål. Miljöpolitik för ett hållbart Sverige"(1997/98:145), gjorde regeringen bedömningen att Riksantikvarieämbetet borde få i uppdrag att utreda och lämna förslag på utformningen av en systematisk kulturmiljöövervakning. De skäl som regeringen då förde fram var

För en systematisk uppföljning av de delar av miljö kvalitetsmålen som berör kulturvärden bör en ny kulturmiljöövervakning av tillståndet i kulturmiljön utvecklas. En utgångspunkt vid utformningen av kulturmiljöövervakningen bör vara samordningen med den befintliga miljöövervakningen.

4.2 Fördjupad utvärdering 2007

Vart fjärde år ska Miljömålsrådet till regering och riksdag lämna en fördjupad utvärdering av miljö tillståndet samt förslag till delmål, åtgärder och styrmedel som är angelägna för att lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Den fördjupade utvärdering som ska överlämnas av Miljömålsrådet den 1 april 2008 är den andra i ordningen. Miljömålsrådet har bland annat identifierat miljö målssystemets struktur som en strategisk fråga att besvara och utveckla i denna fördjupade utvärdering.

2008-03-04

303-03116-2007

Riksantikvarieämbetet har den 31 oktober 2007 överlämnat underlagsrapporten ”Fördjupad utvärdering av *Kulturmiljö och kulturhistoriska värden*” till Miljömålsrådet. Syftet med rapporten är att

- uttolka måluppfyllelse för det grundläggande värdet ”Kulturmiljö och kulturhistoriska värden” i ett generationsperspektiv
- definiera utgångspunkterna för fortsatt kulturmiljömålsarbete
- lämna förslag på fortsatta uppdrag samt förslag till åtgärder och styrmedel av övergripande betydelse för kulturmiljön

Riksantikvarieämbetet har i den fördjupade utvärderingen givit följande förslag till styrmedel och åtgärder för uppföljning och övervakning av miljömålen

- Att nationell och regional kulturmiljöövervakning framöver är statligt finansierad genom utökade anslag för miljöövervakning.
- Att länsstyrelserna får i uppdrag att senast 31/12 2008 återrapportera en bristanalys kring den regionala kulturmiljöövervakningen samt ge förslag till hur en sådan fr.o.m. 2009 bör samordnas med redan existerande och planerad uppföljning av det regionala miljömålsarbetet. I uppdraget ska bland annat resurs- och kompetensbehov beskrivas.
- Att Riksantikvarieämbetet får i uppdrag att, i samråd med Naturvårdsverket, Boverket och Socialstyrelsen, utarbeta förslag till hur alla grundläggande värden ska följas inom nationell och regional miljöövervakning. I uppdraget bör ingå hur miljöövervakningen framöver bör vara organiserad och hur anslaget för miljöövervakning ska administreras.
- Att Skogsstyrelsen, tillsammans med Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket, får i uppdrag att formulera förslag till gemensamt uppföljningsprogram för skogssektorns miljöpåverkan. I uppdraget ska beaktas erfarenheter från, och framtida samordning, med projektet CAP:s miljöeffekter.

5 Kulturmiljöövervakning – en tillbakablick

5.1 Riksantikvarieämbetets övervakningshistorik i urval

Riksantikvarieämbetet drev mellan åren 1988 och 2000 projektet ”Luftföreningar och kulturmiljö” i samverkan med bland annat länsstyrelser, läns museer, universitet och högskolor. Syftet var att följa luftföroreningarnas påverkan på kulturarvet. Basen i arbetet var en rikstäckande översiktlig inventering av material och skador på kulturhistoriskt värdefulla byggnader som var uppförda före 1940. Inom projektet skadeinventerades förutom natursten i byggnader även runstenar, hållristningar samt arkeologiskt material i jord.

Under 1990-talets första hälft deltog Riksantikvarieämbetet, på uppdrag av regeringen, i det omfattande uppföljningsprogrammet ”Livsmedelspolitikens miljöeffekter” (LiM) i samarbete med Naturvårdsverket och Jordbruksverket. Projektets syfte var att följa och utvärdera miljöeffekterna av den livsmedelspolitiska reform som trädde i kraft 1990. Inom projektet kom man att ur olika aspekter registrera hur omställningen av jordbruket påverkade odlingslandskapets natur- och kulturvärden. Dessutom utvärderades effekterna av olika administrativa och ekonomiska styrmedel.

I samband med Riksantikvarieämbetets omorganisation 1995 inrättades kulturmiljöövervakningen som en särskild verksamhet. Den första tiden därefter ägnades huvudsakligen åt att söka definiera och avgränsa verksamheten, ange inriktning och innehåll. En inriktningspromemoria för kulturmiljöövervakningen sammanställdes 1997 och ett första internt program för kulturmiljöövervakning fastställdes sedan under 1998.

1999 avrapporterades regeringsuppdraget med anledning av miljömålspropositionen, vilket redogjorts för ovan (avsnitt 3.4) samt genomfördes även utvärderingen ”Skador på fornlämningar i samband med skogsbruk” inom Skåne, Värmlands och Västerbottens län. Undersökningen har sedan upprepats under år 2005.

År 2000 utvärderade Riksantikvarieämbetet hur ett antal våtmarker och småvatten som anlagts på jordbruksmark med statliga bidrag under 1990-talet har placerats och utformats med hänsyn till den kulturmiljöeffekt detta medfört. Studien syftade till att ge underlag till kvalitetskriterier för nya stöd vid anläggandet av våtmarker och småvatten.

Under år 2005 färdigställde Riksantikvarieämbetet ett nytt ”Nationellt program för kulturmiljöövervakning”. I programmet definierades bl. a. vad kulturmiljöövervakning är samt varför och hur den ska utföras och användas.

Under senare år har kulturmiljöövervakningen fokuserat på att utveckla metoder för att löpande övervaka tillståndet för kulturvärden och för utförda miljövårdsåtgärder i fjäll-, skogs- och odlingslandskapet. Ett stort utvecklingsarbetet har gjorts tillsammans med SLU och NILS-programmet (Nationell Inventering av Landskap i Sverige). Genom en rad fallstudier har befintliga miljömålsindikatorer getts en kvalitativ aspekt som visar hur väl indikatorn belyser tillståndet för kulturmiljön.

6 Samordnad miljöövervakning i Sverige

6.1 Miljöövervakning på Naturvårdsverket

Den statligt finansierade miljöövervakning som idag drivs av Naturvårdsverket och länsstyrelserna har som målsättning att dokumentera och beskriva tillståndet för den yttre naturmiljön. Det innebär i första hand en långsiktig övervakning av tillståndet i luft, mark och vatten genom att beskriva tillstånd, trender, effekter och processer i naturmiljön. Syftet är bland annat att identifiera och bedöma hotbilder, bedöma olika åtgärders effekter på naturmiljön och att informera allmänheten och övriga intressenter. Naturvårdsverkets miljöövervakning är efter miljömåls införande även en central del i det samlade systemet för miljömålsuppföljningen genom att ge underlag till uppföljning av tillstånd och förändringar i naturmiljön.

6.1.1 Samordning

Naturvårdsverket har ett generellt samordningsansvar för miljöövervakning i Sverige. Därigenom har Naturvårdsverket viss möjlighet att upprätthålla administrativ specialkompetens som krävs vid till exempel kvalitetssäkringsrutiner, uppföljning, datavårdskap och begreppsstandardisering.

De nationella miljöövervakningsprogrammen är en bas för samordningen mellan de olika aktörerna. Programmen bidrar till att bygga upp och underhålla nationell kompetens med erfarenhet att genomföra provtagningar och analyser inom miljöövervakningen. Programmen ger också underlag för att utforma undersöknings- och analysmetoder för övervakning. Genom att utförarna använder gemensamma och väl dokumenterade metoder kan resultaten från olika undersökningar bli jämförbara. Det gör att aktörer från olika organisationer och myndigheter vid behov kan genomföra egna undersökningar och på så vis komplettera den mer översiktliga nationella övervakningen.

I Naturvårdsverkets regleringsbrev 2007 har regeringen satt upp som mål för verksamhetsgrenen ”uppföljning och utvärdering” att ”Miljöövervakningen har möjliggjort effektiv uppföljning av miljö kvalitetsmålen och slagit larm när miljö och hälsa hotats”. Naturvårdsverket ska återrapportera ”Hur utvecklingsinsatser och översyn av miljöövervakningsprogrammen lett till en ökad anpassning till uppföljningen av miljö kvalitetsmålen”.

6.1.2 Finansiering

Den miljöövervakning som samordnas av Naturvårdsverket, finansieras via utgiftsområden 20 Miljöanslag 34:2 Miljöövervakning m.m. Anslaget används främst för uppföljning och rapportering knuten till miljökvalitetsmålen, för miljöövervakning och för bidrag till vissa ideella organisationer. En del av anslaget används också för internationellt miljöövervakningsarbete och arbete med internationell rapportering som en följd av EG-direktiv och andra internationella åtaganden.

Medlen till uppföljning och rapportering knuten till miljökvalitetsmålen och till miljöövervakning fördelas av Miljömålsrådet vid Naturvårdsverket. Rådet fattar beslut om den nationella miljöövervakningens inriktning samt fördelar även medel till viss regional miljöövervakning.

6.2 Regional miljöövervakning

Den regionala miljöövervakningens uppbyggnad ska likna den av Naturvårdsverket samordnade nationella miljöövervakningen. De olika programmen får dock olika omfattning och inriktning i olika regioner på grund av de regionala skillnaderna i industristruktur, geografiska förutsättningar med mera.

Den regionala övervakningen ska utformas så att resultaten kan användas som underlag för att bland annat beskriva och värdera tillståndet i miljön i förhållande till uppsatta regionala och lokala miljömål, ge underlag för uppföljning av regionala och nationella miljömål, identifiera regionala hotbilder för att informera allmänhet och övriga intressenter, bedöma och prioritera åtgärder vid tillståndsprövningar och tillsyn inklusive åtgärder mot diffusa föroreningskällor med mera.

6.2.1 Samordning

Naturvårdsverket har ansvar för samordning av den regionala miljöövervakning som genomförs vid länsstyrelserna. Eftersom miljöövervakningen bedrivs av olika finansierare och huvudmän är det angeläget att arbetet samordnas och görs enhetligt. Samordningen innebär bland annat att miljöövervakningen genomförs av aktörerna på ett jämförbart sätt, och att resultaten är tillgängliga för alla som är intresserade. Data, sammanställningar och analyser publiceras i rapporter och på nätet.

Regeringen har i regleringsbrev till länsstyrelserna för budgetåret 2007 satt upp mål för verksamhetsgrenen "Miljömålsarbete". Där framgår att

Länsstyrelserna skall verka för att nå de av riksdagen beslutade miljökvalitetsmålen med tillhörande delmål och sektorsmål som har beslutats inom särskilda politikområden såsom landsbygdspolitiken, livsmedelspolitiken, kulturpolitiken, skogspolitiken och transportpolitiken. Härvid skall länsstyrelserna särskilt verka för

2008-03-04

303-03116-2007

/.../

- att miljömålsarbetet, inklusive arbetet med naturvård, fiskevård, kulturmiljö-
vård, friluftsliv samt natur- och kulturturism, samordnas med det regionala
utvecklingsarbetet och med arbetet för energiomställning, samt
- samordningen mellan miljömålsarbete, tillsynsarbete och miljöövervak-
ning utvecklas.

I Naturvårdsverkets riktlinjer för regionala miljöövervakningsprogram 2009-2014
slås fast att miljöövervakningen ska ta tillvara möjligheterna att stödja övervakning
av kulturmiljö där så är lämpligt. Naturvårdsverket exemplifierar med att detta kan
bestå i att tillföra vissa observationer i miljöövervakningsmetoderna vid samma be-
sökstillfälle.

6.2.2 Finansiering

Den samordnade regionala miljöövervakningen omfattar statligt finansierad miljö-
övervakning, annan uppföljning som finansieras via Naturvårdsverket och som gene-
rerar "naturdata", samordnad recipientkontroll genom vattenvårds-, kustvattenvårds-
eller luftvårdsförbund, kommunal miljöövervakning och samfinansierad miljööver-
vakning med andra myndigheter, EU och ideella organisationer på det regionala pla-
net.

6.3 Sektorsmyndigheternas miljöövervakning

Sektorsansvaret, det vill säga att företag, organisationer och myndigheter
inom olika samhällssektorer tar eget ansvar för miljöfrågor inom sina verksamheter,
har slagits fast som ett viktigt arbetssätt i svensk miljöpolitik. Det särskilda sektors-
ansvaret innebär de utpekade myndigheterna har ett ansvar för att verka för att alla
relevanta miljö kvalitetsmål uppnås inom sin respektive sektor. Det särskilda sektors-
ansvaret innebär i relation till kulturmiljö att ta ansvar för den påverkan på kulturmil-
jön och de kulturhistoriska värdena som verksamheten ger upphov till.

En förfrågan till sektorsmyndigheterna visar att en strategisk och långsiktig kultur-
miljöövervakning är efterfrågad för att säkerställa dataförsörjningen till miljömåls-
uppföljningen. Exempelvis så poängterar Boverket att myndigheten har ett behov av
kvalitetssäkrad kulturmiljödata som enligt verkets bedömning endast kan tillgodoses
genom en långsiktig kulturmiljöövervakning. Vid den senast genomförda fördjupade
utvärderingen av miljö kvalitetsmålet "God bebyggd miljö" var avsaknaden av rele-
vant underlagsmaterial ett problem och det är därför angeläget att kulturmiljööver-
vakning kan tillhandahålla ett kunskapsunderlag till fördjupad utvärdering 2012.
Även Jordbruksverket påtalar bristen på data för kulturmiljön i relation till miljö-
målsarbetet, för utvärderingen av jordbrukspolitiken och för att följa effekterna av
landsbygdsprogrammet.

7 Den strategiska och långsiktiga kulturmiljöövervakningen - nuläge

7.1 Syfte och inriktning för kulturmiljöövervakningen

En strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning innebär återkommande och systematiskt upplagda undersökningar med syfte att

- beskriva tillståndet i miljön
- förmedla insamlad information
- bedöma förändringsprocesser och hotbilder
- lämna underlag för prioriteringar av åtgärder
- följa upp beslutade åtgärder.

Kulturmiljöövervakningen ska fokusera på såväl generella utvecklingstendenser för den faktiska miljösituationen som på samhällsprocesser som påverkar möjligheterna att tillvarata kulturarvet. Kulturmiljöövervakningen ska även följa upp förutsättningarna för att tillvarata kulturvärdena och medborgares och myndigheters attityder till kulturmiljöns värden och förvaltning.

7.2 Mål för kulturmiljöövervakningen

Den långsiktiga kulturmiljöövervakningens övergripande mål är att den ska bidra till att

- Kulturmiljöambitionerna i miljö kvalitetsmålen uppnås
- Kulturmiljöverksamhetens mål och inriktning uppnås.

Den prioritering som ligger till grund för de framtagna delprogrammen för kulturmiljöövervakning (se avsnitt 7.6) samt förslag till fortsatt uppbyggnad, grundas i miljö-målssystemets behov av underlag för uppföljning av tillstånd och förändringar i kulturmiljön. I utarbetandet av kulturmiljöövervakningen har därför dialogen med de miljömålsansvariga myndigheterna kring behovet av data för drift av kulturmiljöindikatorer inom respektive miljö kvalitetsmål utgjort en viktig del av prioriteringarna. Målsättningen är att en långsiktig och strategisk kulturmiljöövervakning ska bidra med underlag till arbetet med miljömålen för Riksantikvarieämbetet, länsstyrelserna och sektorsmyndigheterna såväl som intresseorganisationer och enskilda aktörer.

En strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning är angelägen för att tillhandahålla underlag till miljömålsarbetet.

7.3 Samordning med befintlig miljöövervakning

Avsaknaden av en strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning har inneburit att den övervakning av kulturmiljön som utförs idag enbart i ytterst begränsad omfattning samordnas med annan miljöövervakning på nationell och regional nivå. Det övervakningsprogram för kulturmiljön som föreslås inom ramen för Naturvårdsverkets nationella miljöövervakningsprogram NILS är ett tydligt exempel på hur stora samordningsvinster kan uppnås för datainsamling, datalagring och kostnadseffektiva övervakningsmetoder.

7.4 Regional kulturmiljöövervakning

På den regionala nivån finns i dag ingen tydligt avgränsad och organisatoriskt sammanhållen kulturmiljöövervakning. Orsakerna till detta är framför allt att nödvändiga resurser saknas, att direktiven i de styrande dokumenten är otydliga och att det råder en brist på aktuellt och tillräckligt kunskapsunderlag som dokumenterar och beskriver kulturmiljöns värden. Det saknas generellt också heltäckande regionala program för kulturmiljöövervakning. Nyligen har dock länsstyrelsen i Norrbottens län upprättat ett förslag till sådant program. Länsstyrelserna i Kronoberg, Kalmar och Örebro län har de senaste åren gjort metodstudier och genomfört utvecklingsprojekt för regional kulturmiljöövervakning. Dessa projekt har skett på uppdrag av eller i samarbete med Rikantikvarieämbetet och berör främst miljö kvalitetsmålen ”Ett rikt odlingslandskap” och ”God bebyggd miljö”.

Att en väl fungerande organisation och finansiering av kulturmiljöövervakning etableras på regional nivå är av stor vikt och ur kvalitetssynpunkt ett nödvändigt komplement till den befintliga miljöövervakningen och den planerade kulturmiljöövervakningen på nationell nivå. En samordning och samverkan mellan nationell och regional nivå är en förutsättning liksom ett tvärsektorielt arbetssätt och en bred miljösyn på länsstyrelserna.

En regional kulturmiljöövervakning är ett nödvändigt komplement till den befintliga miljöövervakningen och den planerade kulturmiljöövervakningen på nationell nivå.
--

8 Kulturmiljöövervakningens program och periodicitet

För att bedriva kulturmiljöövervakningen behövs dels ett *långsiktigt program* och dels ett *genomförandeprogram*.

8.1.1 Långsiktigt program

Den föreslagna kulturmiljöövervakningen ska genomföras med en periodicitet som kommer att variera mellan 5 och 10 år. En programperiod för den långsiktiga kulturmiljöövervakningen bör därför omfatta maximalt tio år. De delprogram som ska utföras under perioden slås fast i ett s.k. övervakningsprogram. Ett sådant övervakningsprogram kan eventuellt etappindelas i år 1-5 och år 6-10, där den en revidering kan ske efter första etappen. Det finns fördelar med att samordna uppföljningsperioderna med den regionala miljöövervakningen.

8.1.2 Genomförandeprogram

Genomförandeprogrammet kommer att mer i detalj beskriva genomförandet av kulturmiljöövervakningen på årsbasis och även reglera samverkan mellan olika inblandade parter. Det bör fungera som ett underlag för verksamhetsplanering på nationell såväl som på regional nivå. Genomförandeprogrammet kommer att vara bindande för de i delprogrammen inblandade parterna. Detta innebär att den måste ha en kort tids horisont på maximalt två år.

8.1.3 Beredskap för oförutsedda övervakningsbehov

Det är nödvändigt att se till att det finns en inbyggd beredskap att också kunna utföra eller avtala om utförande av kulturmiljöövervakning som inte varit möjligt att förutse och inordna i det strategiska programmet. En viss del av kulturmiljöövervakningens resurser för såväl personal som drift måste därför alltid finnas tillgängliga för oförutsedda övervakningsbehov.

8.2 Program för en strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning

8.2.1 Långsiktiga delprogram

I tabellen nedan listas de långsiktiga delprogram som Riksantikvarieämbetet har som ambition att påbörja en drift av under år 2009 och 2010. Den övervakning och uppföljning som är i gång eller planeras inom ramen för nedanstående delprogram är att betrakta som en mer generell övervakning av tillstånd och trender i kulturmiljön.

2008-03-04

303-03116-2007

Övervakningsprogram/ Delprogram	Indikator på miljö- målsportalen	Status	Kommentar	Miljömål/ delmål (förslag från FU-07)
Övervakning av det byggda kulturarvet	kan bli	metodutveckling pågår	Uppföljning av förändringar av den byggda miljön i tätorter.	God bebyggd miljö – delmålet om det byggda kulturarvets förvaltning
Runstenar	ja	övervakning pågår	Uppföljning av vittringsgrad på intakta runor	Frisk luft
NILS-Landskapselement	kan bli	metodutveckling klar	Uppföljning av landskapselement –skador, igenväxning, skötsel	Rikt odlingslandskap/ - delmålen om den totala mängden småbiotoper får inte minska, - kulturspårerna ska bevaras och minst hälften ska vara synliggjorda.
NILS-Forn- och kulturlämningar	kan bli	metodutveckling pågår	Uppföljning FMIS-objekt – skador, igenväxning, skötsel	Rikt odlingslandskap/Levande skogar (se skador fornlämningar skogsbruk samt NILS-landskapselement)
NILS-Byggnader	kan bli	metodutveckling klar	Uppföljning av byggnader utanför tätort - skick, funktion	Rikt odlingslandskap – delmålen om minst hälften av överloppsbyggnaderna på jordbruksmark bevaras och förvaltas så att deras kvaliteter bibehålls, - den negativa trenden för de karaktärsskapande ekonomi- och överloppsbyggnader har vänt. /God bebyggd miljö - delmålet om det byggda kulturarvets förvaltning
Arkeologiskt material i jord	ja	övervakning pågår	Uppföljning av korrosionshastigheten påverkad av försurning på arkeologiskt utgrävt material	Bara naturlig försurning – försurningens effekt på arkeologiskt material i jord
Räkna Q	kan bli	metodutveckling klar	Uppföljning av kommunernas användning av varsamhetsbestämmelser i sin detaljplanering	God bebyggd miljö – delmålet om minst 30 % av all bebyggelse i kommunerna som anses särskilt värdefull enligt plan- och bygglagen omfattas av ett formellt skydd.

2008-03-04

303-03116-2007

8.3 Återkommande utvärderingar

Det finns behov av att komplettera den långsiktiga kulturmiljöövervakningen med återkommande resultat- och effektutvärderingar och att utvärdera övervakningsdata. Riksantikvarieämbetet lägger stor vikt vid att fortsätta att utarbeta utvärderingsmetoder i enlighet med de modeller som tagits fram för att utvärdera restaurerade vattendrag, skador på fornlämningar av skogsbruk och anlagda våtmarker. Dessa utvärderingar är angelägna genomföra inför fördjupad utvärdering 2012.

Övervakningsprogram/Delprogram	Indikator på miljömålsportalen	Status	Kommentar	Miljömål/ delmål (förslag från FU-07)
Skador fornlämningar skogsbruk	x	övervakning pågår	Uppföljning av skador på fornlämningar orsakade av avverkning och markberedning inom skogsbruket	Levande skogar – delmålet om fornlämningar och dess fornlämningsområde inte får skadas
Anlagda våtmarker	Fördjupning av befintlig indikator	metodutveckling klar	Uppföljning av kulturmiljö kvaliteten vid anläggning; utformning, läge, skötsel samt samrådsförfarandet på länsstyrelserna	Myllrande våtmarker – delmålet om våtmarker utformas med hänsyn till landskapets omgivande natur- och kulturmiljö
Restaurerade vattendrag	Fördjupning av befintlig indikator	metodutveckling klar	Uppföljning av kulturmiljöns påverkan efter restaureringsåtgärd samt samrådsförfarandet på länsstyrelserna	Levande sjöar och vattendrag – delmålet om restaureringsåtgärder planeras och genomförs med hänsyn till kulturmiljö samt så att fornlämningar inte skadas.

8.4 Fortsatt utveckling av en strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning

Riksantikvarieämbetet avser att under 2008 genomföra en bristanalys för de planerade och igångsatta delprogrammen inom kulturmiljöövervakningen kopplat till de nya delmålsförslag som lämnas i fördjupad utvärdering 2008.

9 Resurser

Det saknas för närvarande en långsiktig finansiering för att driva en strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning på nationell och regional nivå.

En grundläggande framgångsfaktor för att verksamheten, på såväl nationell som regional nivå, överhuvudtaget ska vara möjlig är att kulturmiljöövervakningen ges en utökad och lämplig finansiering. Rikantikvarieämbetet anser att finansieringen bör ske inom ramen för en samlad miljöövervakning. Det samlade anslaget för miljöövervakning kan därför behöva förstärkas.

9.1 Kostnader för nationell kulturmiljöövervakning

Rikantikvarieämbetets övergripande ansvar för kulturmiljön innebär att fortlöpande övervaka och följa tillståndet för kulturmiljö samt driva indikatorer för att mäta måluppfyllelse i relation till kulturmiljön. I uppbyggnaden av kulturmiljöövervakningen har därför dialogen med de miljömålsansvariga myndigheterna kring behovet av data för drift av kulturmiljöindikatorer inom respektive miljö kvalitetsmål utgjort en viktig del av prioriteringarna. Utifrån denna prioriteringsordning har i ett initialt skede åtta övervakningsprogram för kulturmiljön tagits fram. RAÄ har som ambition, under förutsättning att nödvändig finansiering erhålls, påbörja drift av dessa övervakningsprogram från år 2009.

Tabell. Delprogram för en strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning (Kostnader i tusental kr/år)

Övervakningsprogram	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Runstenar <i>Frisk luft</i>	0	0	0	0		200	0
Arkeologiskt material i jord <i>Bara naturlig försurning</i>	0	400	0	0	0	450	0
NILS landskapselement <i>Ett rikt odlingslandskap</i>	2 500	2 000	2 000	2 000	2 000	1 200	1 200
NILS forn- och kulturlämningar <i>Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap</i>	1 000	*	*	*	*	*	*
NILS byggnader <i>Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö</i>	2 500	2 000	2 000	2 000	2 000	1 800	1 800
Övervakning av det byggda kulturarvet <i>God bebyggd miljö</i>	700	2 400	2 400	2 400	2 400	2 400	3 900
Räkna Q <i>God bebyggd miljö</i>	(900)**	250	250	250	250	250	250
Indikatorer för levande kust och skärgård <i>Hav i balans, levande kust och skärgård</i>	250	250	250	250	250	250	250
SUMMA	6 950	7 300 *	6 900 *	6 900 *	6 900 *	6 550 *	

*Kostnad under utredning

** Finansiering för 2009 via RUS, därefter ofinansierat

9.2 Kostnader för regional kulturmiljöövervakning

Länsstyrelsernas uppgift är att samordna regional miljöövervakning så att den blir kostnadseffektiv och ändamålsenlig. En följd av det breddade miljöbegreppet som uttrycks i miljömålen är att länsstyrelsernas miljöövervakning även bör innefatta övervakning av tillståndet för kulturmiljön.

Länsstyrelsernas miljöövervakningsprogram kommer att revideras under 2008 för att under påföljande femårsperiod tjäna som budgetunderlag till anslaget UO20, 34:2 Miljöövervakning m.m. En framtida regional kulturmiljöövervakning, som helt eller till delar samordnas med miljöövervakningen, aktualiserar frågan om vilket eller vilka utgiftsområden som ska finansiera övervakningen av tillståndet för natur- respektive kulturmiljön.

För att en samordning ska vara möjlig krävs att den regionala kulturmiljöövervakningen, motsvarande den nationella kulturmiljöövervakningen, i ett första skede preciserar och prioriterar övervakningsprogram och utvärderingar i relation till behoven av kulturmiljödata inom det regionala miljömålsarbetet. Riksantikvarieämbetet har beräknat kostnaderna för att utveckla och samordna en strategisk och långsiktig regional kulturmiljöövervakning.

Tabell. Regional kulturmiljöövervakning (kostnader i tusental kr/år)

Regional kulturmiljöövervakning	2009	2010	2011
Upprättande av regionala kulturmiljöövervakningsprogram (att fördela på 21 län)	3 150	3 150*	3 150*
SUMMA	3 150	3 150*	3 150*

* Kostnad under utredning

10 Kulturmiljöövervakningens organisatoriska hemvist

Den organisatoriska relationen till annan miljöövervakning är en viktig del i arbetet med att implementera en strategisk och långsiktig kulturmiljöövervakning. Exempelvis kan en utökad samverkan på nationell nivå mellan den redan etablerade miljöövervakningen och kulturmiljöövervakningen bidra övergripande till synergier i arbetet med att samordna regional övervakning. Mer specifikt underlättar samordning och samverkan frågor om till exempel datafångst, kvalitetssäkringsrutiner samt förvaltning av data.

Riksantikvarieämbetet ser idag att det finns tre olika scenarier för hur kulturmiljöövervakningen kan organiseras i relation till annan miljöövervakning, vilka presenteras nedan. Därtill kan läggas ett fjärde scenario som innebär ett 0-alternativ eller så kallat referensalternativ. De olika scenarierna presenteras kortfattat och för vart och ett av dem görs en särskild konsekvensanalys som i en tabell enkelt illustrerar hur

scenariot får effekter i form av kvalitativa direkta respektive indirekta konsekvenser. Konsekvenserna beskrivs verbalt och klassificeras som positiva (+) eller negativa (-).

10.1 Scenario 1 – en renodlad kulturmiljöövervakning för kulturmiljösektorn

Kulturmiljöövervakningen renodlas till en verksamhetsgren som helt och hållet planeras, genomförs och finansieras av Riksantikvarieämbetet i samarbete med länsstyrelsernas kulturmiljöfunktioner. Kulturmiljöövervakningen tillförs statliga resurser.

10.1.1 Konsekvensanalys

Direkta konsekvenser (+/-)	Indirekta konsekvenser (+/-)
+ Kulturmiljöövervakningen är strategisk och långsiktig med en återkommande insamling av data om kulturmiljön.	+ Tillståndet i kulturmiljön kan följas
- Kulturmiljöövervakningens samverkan med andra myndigheter är otydlig.	+ Hotbilder kan identifieras
	+ Åtgärders effekter på kulturmiljön kan bedömas
	+ Beslutade åtgärder kan följas upp
	+ Möjlighet till pålitlig dokumentation av centrala och regionala förändringsprocesser
	+ En förbättrad miljömålsuppföljning
	+ Större möjlighet att nå miljökvalitetsmålen
	+ Möjlighet att förmedla tillståndet i kulturmiljön
	- Motverkar att andra sektorer på sikt får ökad insikt om kulturmiljöfrågor och tar självständigt och aktivt ansvar för kulturmiljön
	- Möjligheter att nå tvärspektoriell samverkan försvåras
	- Synliggörandet av helheten i miljöpolitiken försvåras
	- Samordningen av miljömålsuppföljningen nationellt och regionalt kan försvåras
	- Överblicken av vilken kulturmiljöövervakning som bedrivs kan försvåras
	- Optimering av nyttjande av befintliga resurser och stöddata försvåras
Summa	
Konsekvenser som värderas i kronor	-
Konsekvenser	9 (+) 7 (-)

10.2 Scenario 2 – kulturmiljöövervakning i samverkan med andra myndigheter och befintlig miljöövervakning

Kulturmiljöövervakningen sker i samverkan med andra miljömyndigheter. Rikantikvarieämbetet samordnar och utför eller uppdrar åt annan aktör att utföra kulturmiljöövervakning som svarar mot övergripande frågeställningar. Kulturmiljöövervakningen integreras med miljöövervakningen i syfte att förbättra den regionala miljömålsuppföljningen. Övervakningen och uppföljningen sker i första hand i samarbete med länsstyrelsernas kulturmiljöfunktioner och/eller miljöövervakningsfunktioner medan sektorsmyndigheterna bidrar med kulturmiljödata från övervakningen inom sina respektive ansvarsområden och verksamheter. Kulturmiljöövervakningen tillförs statliga resurser.

10.2.1 Konsekvensanalys av scenario 2

Direkta konsekvenser (+/-)	Indirekta konsekvenser (+/-)
+ Kulturmiljöövervakningen är strategisk och långsiktig med en återkommande insamling av data om kulturmiljön.	+ Tillståndet i kulturmiljön kan följas
+/- Kulturmiljöövervakningen sker i viss utsträckning i samverkan med andra myndigheter.	+ Hotbilder kan identifieras
	+ Åtgärders effekter på kulturmiljön kan bedömas
	+ Beslutade åtgärder kan följas upp
	+ Medverkar till att andra sektorer på sikt får ökad insikt om kulturmiljöfrågor och tar självständigt och aktivt ansvar för kulturmiljön
	+ Möjlighet till pålitlig dokumentation av centrala och regionala förändringsprocesser
	+ En förbättrad miljömålsuppföljning
	+ Större möjlighet att nå miljökvalitetsmålen
	+ Möjlighet att förmedla tillståndet i kulturmiljön
	- <i>Möjligheter att nå tvärsektoriell samverkan kan försvåras</i>
	- <i>Synliggörandet av helheten i miljöpolitiken kan försvåras</i>
	- <i>Samordningen av miljömålsuppföljningen nationellt och regionalt kan försvåras</i>
	- <i>Överblicken av vilken kulturmiljöövervakning som bedrivs kan försvåras</i>

	- Optimering av nyttjande av befintliga resurser och stöddata försvåras
Summa	
Konsekvenser som värderas i kronor	-
Konsekvenser	11 (+) 6 (-)

10.3 Scenario 3 – övervakning av miljöns grundläggande värden

Den nuvarande miljöövervakningen breddas och utvecklas till att innefatta alla miljöns grundläggande värden med en tydlig fokusering på undersökningar som är tvärssektoriella. Miljöövervakningen tillförs utökade statliga resurser.

10.3.1 Konsekvensanalys av scenario 3

Direkta konsekvenser (+/-)	Indirekta konsekvenser (+/-)
+ Kulturmiljöövervakningen är strategisk och långsiktig med en återkommande insamling av data om kulturmiljön.	+ Tillståndet i kulturmiljön kan följas
+ Kulturmiljöövervakningen är samordnad med miljöövervakningen och alla grundläggande värden beaktas	+ Hotbilder kan identifieras
	+ Åtgärders effekter på kulturmiljön kan bedömas
	+ Beslutade åtgärder kan följas upp
	+ Medverkar till att andra sektorer på sikt får ökad insikt om kulturmiljöfrågor och tar självständigt och aktivt ansvar för kulturmiljön
	+ Möjlighet till pålitlig dokumentation av centrala och regionala förändringsprocesser
	+ Helheten i miljöpolitiken kan synliggöras
	+ En förbättrad miljömålsuppföljning
	+ Större möjlighet att nå miljökvalitetsmålen
	+ Möjlighet att förmedla tillståndet i kulturmiljön
	+ Ökade möjligheter att nå tvärssektoriell samverkan
Summa	
Konsekvenser som värderas i kronor	-
Övriga konsekvenser	13 (+)

10.4 Referensalternativet (0-alternativet)

En kulturmiljöövervakning utan organisatorisk hemvist och finansiering kan inte förbli strategisk och långsiktig och har inte kapacitet till en återkommande insamling av data om kulturmiljön. Det blir då omöjligt att följa tillståndet för kulturmiljön som helhet. Möjligheten att förmedla vad som händer med kulturmiljön minskar och den öppenhet som krävs av en verksamhet som drivs i demokratiska former kan inte upprätthållas.

11 Målgrupper, resultatredovisning och kommunikation

11.1 Kulturmiljöbokslut

Resultaten av kulturmiljöövervakningen ska bland annat redovisas i Rikantikvarieämbetets återkommande så kallade kulturmiljöbokslut.

Syftet med kulturmiljöbokslutet är att synliggöra kulturmiljöfrågorna. Det ska fokusera på valda delar av såväl tillståndet för kulturmiljön som resultaten av våra verksamheter. Kulturmiljöbokslutet kan väga samman lägesbeskrivningar, resultat och analyser av måluppfyllelse och samtidigt belysa tänkbara vägar för en fortsatt utveckling.

Målgrupperna för kulturmiljöbokslutet är förutom kulturdepartementet, politiker, tjänstemän på såväl departement, länsstyrelser som kommuner, verksamma inom kulturarvssektorn, allmänheten, intresseorganisationer, näringsliv och utbildningsinstitutioner. Media är en viktig kanal för att sprida budskapet i kulturmiljöbokslutet.

Rikantikvarieämbetets första kulturmiljöbokslut rapporterades i november 2007 till kulturdepartementet och presenterades sedan för målgrupperna under samma månad.

12 Viktiga framgångsfaktorer

För att kulturmiljöövervakningen ska kunna genomföras på ett sätt som ger goda resultat måste en rad viktiga framgångsfaktorer uppfyllas

- Verksamheten måste ha ett starkt stöd från Rikantikvarieämbetets samtliga berörda avdelningar
- Verksamheten måste få en förankring inom berörda myndigheter
- Berörda myndigheter måste delta aktivt
- Det måste finnas tillgång till nyckelpersoner från berörda myndigheter
- Verksamheten måste ha en realistisk avgränsning.

2008-03-04

303-03116-2007

En faktor som starkt kan komma att påverka implementeringen av den långsiktiga och strategiska kulturmiljöövervakningen på ett negativt sätt är omlokaliseringen av delar av Riksantikvarieämbetets verksamhet till Gotland. Även tillgången till tillräcklig och nödvändig kompetens och resurser på Riksantikvarieämbetet kan med stor sannolikhet komma att påverkas negativt av omlokaliseringen.

13 Referenser

Fördjupad utvärdering - kulturmiljö och kulturhistoriska värden. Rapport från Riksantikvarieämbetet 2007:6

Kulturarvet och miljön. (1999). Stockholm: Riksantikvarieämbetet

Naturvårdsverket, Riktlinjer för regionala miljöövervakningsprogram 2009-2014. 2007-12-21. Dnr 721-887-07 Mm.

Pettersson, N. (2007). *Hur mår kulturmiljön: Riksantikvarieämbetets kulturmiljöbokslut 2007.* Stockholm: Riksantikvarieämbetet

Regleringsbrev för budgetåret 2007 avseende Länsstyrelserna. 2006-12-21
Fi2006/474, Fi2006/2745, Fi2006/5857 m.fl.

Regleringsbrev för budgetåret 2007 avseende Naturvårdsverket. 2006-12-21
M2006/5899/A

Regleringsbrev för budgetåret 2007 avseende Riksantikvarieämbetet. 2006-12-14,
U2006/9499/BIA

Regleringsbrev för budgetåret 2008 avseende Riksantikvarieämbetet. 2007-12-13,
Ku2007/3443/SAM

Svenska miljömål: ett gemensamt uppdrag: Regeringens proposition 2004/05:150. (2005). Stockholm: Riksdagen

Svenska miljömål: miljöpolitik för ett hållbart Sverige: Regeringens proposition 1997/98:145. (1998). Stockholm

Svenska miljömål: delmål och åtgärdsstrategier: Regeringens proposition 2000/01:130. (2001). Stockholm: Miljödepartementet, Regeringskansliet